

Λεισμανίαση (μετάδοση μέσω σκνιπών)

Τι είναι η λεισμανίαση;

Η λεισμανίαση είναι μια παρασιτική ασθένεια που οφείλεται σε ενδοκυτταρικό παράσιτο (πρωτόζωο), του γένους *Leishmania* (Λεισμάνια). Οι πιο κοινές μορφές είναι η σπλαγχνική λεισμανίαση (καλααζάρ), η δερματική λεισμανίαση και η βλεννογονοδερματική.

Η σπλαγχνική λεισμανίαση είναι η πιο σοβαρή μορφή της νόσου, προσβάλλει πολλά εσωτερικά όργανα (συνήθως το σπλήνα, το ήπαρ και το μυελό των οστών) και είναι πιθανά θανατηφόρος εάν δεν θεραπευθεί. Υπάρχουν και ασυμπτωματικές μορφές. Η νόσος αυτή, σε όσους αναπτύσσουν συμπτώματα, χαρακτηρίζεται από πυρετό, απώλεια βάρους, διόγκωση ήπατος, σπληνός και λεμφαδένων, αναιμία ή/και πώση του αριθμού των αιμοπεταλίων και των λευκών αιμοσφαιρίων.

Η δερματική λεισμανίαση -η πιο συχνή μορφή παγκοσμίως- προκαλεί κυρίως δερματικά έλκη και θεωρείται λιγότερο σοβαρή μορφή της νόσου.

Τα συμπτώματα εμφανίζονται από λίγες ημέρες έως πολλούς μήνες μετά το τσίμπημα της μολυσμένης σκνίπας.

Πως μεταδίδεται η λεισμανίαση;

Η λεισμανίαση μεταδίδεται κυρίως με το τσίμπημα μολυσμένων φλεβοτόμων (σκνιπών). Οι σκνίπες μολύνονται όταν τσιμπάνε ένα μολυσμένο ζώο (συνηθέστερα σκύλους και τρωκτικά) ή άνθρωπο, ανάλογα με το είδος της Λεισμάνιας.

Οι άνθρωποι μπορεί να μην αντιληφθούν ότι υπάρχουν σκνίπες στο χώρο, επειδή δεν κάνουν κανένα θόρυβο, είναι μικρές (μόνο περίπου το ένα τρίτο του μεγέθους των τυπικών κουνουπιών) και τα τσιμπήματα τους μπορεί να περάσουν απαρατήρητα (τα τσιμπήματα μπορεί να είναι είτε ανώδυνα είτε επώδυνα).

Οι σκνίπες παρουσιάζουν μεγαλύτερη δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του απογεύματος και της νύχτας, ενώ είναι λιγότερο δραστήριες κατά τις θερμότερες ώρες της ημέρας. Ωστόσο, οι σκνίπες τσιμπάνε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας όταν κάποιος τις ενοχλήσει (π.χ. κατά τη διάρκεια κηπευτικών εργασιών).

Που υπάρχει λεισμανίαση;

Η λεισμανίαση ενδημεί σε τροπικές και υποτροπικές περιοχές, σε χώρες της Μέσης Ανατολής, της νοτιο-Ανατολικής Ασίας, την Ινδική χερσόνησο, της Αφρικής, τη Νότια και Κεντρικής Αμερικής, καθώς και στη Νότια Ευρώπη, σε χώρες της Μεσογείου.

Στην Ευρωπαϊκές χώρες ενδημούν δύο κυρίως είδη, η *Leishmania infantum* που προκαλεί σπλαγχνική και δερματική λεισμανίαση σε ανθρώπους και σκύλους (οι σκνίπες μολύνονται από σκύλους) και η *Leishmania tropica* που προκαλεί ανθρωπονοτική δερματική λεισμανίαση (οι σκνίπες μολύνονται από ανθρώπους). Στις χώρες της Μεσογείου -και στην Ελλάδα- η κύρια μορφή της νόσου είναι η σπλαγχνική μορφή.

Η λεισμανίαση από *L.infantum* συνιστά μία λανθάνουσα απειλή δημόσιας υγείας στην Ευρώπη, καθώς μελέτες έχουν δείξει υψηλή συχνότητα ασυμπτωματικών φορέων του παρασίτου. Καταστάσεις που προκαλούν ανοσοκαταστολή (π.χ. λοίμωξη HIV, μεταμόσχευση οργάνου, ανοσοκατασταλτικές θεραπείες) μπορεί να οδηγήσουν σε αναζωπύρωση λανθανουσών λοιμώξεων. Η συν-λοιμώξη

λείσμανιάσης και HIV λοίμωξης εντείνει το φορτίο λείσμανιάσης, ιδίως της σπλαγχνικής, προκαλώντας σοβαρές μορφές της νόσου, δύσκολες στο χειρισμό τους.

Λείσμανίαση στην Ελλάδα

Η Ελλάδα θεωρείται ενδημική χώρα για τη λείσμανίαση, με τη σπλαγχνική μορφή (κυρίως από *Leishmania infantum*) να αποτελεί την κύρια μορφή, που απαντάται σχεδόν σε όλα τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας και τη δερματική μορφή (από *Leishmania tropica*) να απαντάται σποραδικά.

Στην Ελλάδα, ετησίως καταγράφονται περίπου 30-70 περιπτώσεις σπλαγχνικής λείσμανιάσης και <10 περιπτώσεις δερματικής.

Όσον αφορά στη σπλαγχνική μορφή, κύρια αποθήκη του παρασίτου στη χώρα μας θεωρείται ο σκύλος (και σπανιότερα άλλα κυνοειδή ή τρωκτικά) και η μετάδοση της σπλαγχνικής λείσμανιάσης γίνεται από σκύλο σε σκύλο (μέσω σκνίπας). Ο άνθρωπος θεωρείται τυχαίο θύμα σε αυτήν τη μορφή της νόσου.

Στον Πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται ο αριθμός των κρούσμάτων λείσμανιάσης που δηλώθηκαν στο ΚΕ.ΕΛ.Π.ΝΟ. τα έτη 2004 - 2013 ανά είδος και έτος δήλωσης, μέσω του συστήματος υποχρεωτικής δήλωσης νοσημάτων, ενώ συμπεριλαμβάνονται 101 κρούσματα που αναζητήθηκαν ενεργητικά και καταγράφηκαν, τα έτη 2004 - 2009, από συγκεκριμένα διαγνωστικά εργαστήρια. Μέσα στις παρενθέσεις αναγράφονται τα κρούσματα λείσμανιάσης που δηλώθηκαν μόνο μέσω του συστήματος υποχρεωτικής δήλωσης νοσημάτων (χωρίς τις καταγραφές από τα εργαστήρια τα έτη 2004-2009).

Θα θέλαμε να επισημάνουμε, επίσης, ότι -με αφορμή την καταγραφή αυξημένης επίπτωσης δηλωθέντων κρούσμάτων λείσμανιάσης κατά τη διάρκεια του έτους 2013- διενεργείται ενισχυμένη ενεργητική εργαστηριακή επιτήρηση της λείσμανιάσης, με ενεργητική αναζήτηση κρούσμάτων διαγνωσμένων σε συγκεκριμένα εργαστήρια από το 2013 και μετά. Ως εκ τούτου, η εκτίμηση και ερμηνεία των διαχρονικών τάσεων του νοσήματος χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Πίνακας 2. Δηλωθέντα κρούσματα λείσμανιάσης ανά είδος και έτος δήλωσης, Ελλάδα, 2004 - 2013*

Έτος δήλωσης	Σπλαγχνική λείσμανίαση	Δερματική λείσμανίαση	Σύνολο
2004	62 (50)	3 (2)	65 (52)
2005	63 (48)	2 (2)	65 (50)
2006	45 (35)	1 (0)	46 (35)
2007	63 (48)	9 (6)	72 (54)
2008	51 (30)	5 (4)	56 (34)
2009	45 (28)	11 (7)	56 (35)
2010	29 (28)	2 (2)	31 (30)
2011	41 (41)	0 (0)	41 (41)
2012	47 (47)	3 (3)	50 (50)
2013	75 (75)	1 (1)	76 (76)

* Περιλαμβάνονται και κρούσματα τα οποία αναζητήθηκαν ενεργητικά, κατά τα έτη 2004-2009 και 2013, με συμμετοχή συγκεκριμένων διαγνωστικών εργαστηρίων. Μέσα στις παρενθέσεις

αναγράφονται τα κρούσματα λειψμανίας που δηλώθηκαν μόνο μέσω του συστήματος υποχρεωτικής δήλωσης νοσημάτων.

Πρόληψη λειψμανίας

Η πρόληψη και αντιμετώπιση της νόσου σε επίπεδο πληθυσμού αφορά:

- i. στην έγκαιρη διάγνωση και θεραπεία των ανθρωπίνων κρουσμάτων,
- ii. σε μέτρα ατομικής προστασίας έναντι των διαβιβαστών-σκνιπών,
- iii. σε μέτρα ελέγχου και πρόληψης της νόσου στα ζώα, με εφαρμογή ειδικών εντομοαπωθητικών προϊόντων (π.χ. κολάρων) σε δεσποζόμενους και αδέσποτους σκύλους, ώστε να περιορίζεται η έκθεσή τους στις σκνίπες, με τακτικό κτηνιατρικό έλεγχό τους για τη νόσο και έγκαιρη αντιμετώπιση των άρρωστων ζώων.
- iv. σε προγράμματα ελέγχου των διαβιβαστών-σκνιπών και μείωσης των εστιών αναπαραγωγής τους. Οι σκνίπες εναποθέτουν τα αυγά τους σε εστίες πλούσιες σε οργανική ύλη, όπως π.χ. σωρούς φύλλων, φλοιούς και κουφάλες δέντρων, φράκτες, εγκαταλελειμμένα κτίσματα, ρωγμές σε τοίχους σπιτιών, καταλύματα ζώων και οικιακά απορρίμματα.